

הלכה למעשה

עם רבני רשת בתי ההוראה הארצית 'המאורות'

האם לאחר גזירת ה'חד פעמי' – ניתן לקדש או ליטול ידיים עם כלים ח"פ?

מאת הגאון רבי אורן צדוק שליט"א //
ראש בית ההוראה 'נור ההוראה', ומרבני בית ההוראה

שאלה: נשאלתי מידידנו הגאון המפורסם ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א, בדבר עליית מחירי הכלים 'חד פעמיים', האם כעת לכל הדעות יהיה ניתן לעשות בהם קידוש וליטול בהם ידיים לכתחילה?

תשובה: הנה אמינא שלא השתנה מאום ביחס לאלו הכלים, והדעות השונות שנאמרו בהוראת ההלכה באלו העניינים נותרו כמות שהם, זאת היות שכלים אלו עדיין יהיו מושלכים לאשפה לכתחילה, כיוון שזו תכליתם ועיקר קנייתם לחסוך טירחה בשטיפת הכלים כי רבה, וכל מה שהשתנה מכאן ואילך הוא רק השיקול בקנייתם כמה והיכן לקנות או בדרך שימושם, היינו שלא לבזבז הרבה שלא לצורך כבימים עברו, שלא היה כל כך חשבון בדרך שימושם, שמעתה ואילך הכל יתנהל בשום שכל, כמה שניתן לנהוג איש איש במשפחתו.

★

האם נטלה צריכה טבילה?

שאלה: כלי (נטלה) לנטילת ידיים, מפורצלן, האם הוא צריך טבילה? מכיון שזה כלי לנטילת ידיים לא לאכילה ושתייה.

תשובה: לק"י. לא גזרו חכמים טבילה לכלים אלא רק לכלי סעודה בלבד, ועל כן כלי זה אינו צריך טבילה כלל.

עיון הפרשה

ההתרחקות מהמותרות!

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כ"ח, כ').

דברים מעוררים את הלב, העלה בפרשתנו הגאון רבינו ישי שרעבי זצוק"ל, רבה של מרמורק ברחובות, ומזקני הרבנים, בספרו 'מנחת ישי'. ואלו הם דבריו:

רבינו בחיי מאריך כאן על ענין המותרות, שצריך האדם להסתפק במועט כפי מה שמזמין לו ה' בהנהגתו הנפלאה, וז"ל: "זאת שאלת הצדיקים מאת ה', לא ישאלו המותרות רק הדבר ההכרחי בלבד, שאי אפשר לו לאדם שיחיה בלעדיו. והידוע כי נטיית האדם אחר בקשת המותרות הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא ה' ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ויסתפק במעט ושלא יתאוה המותרות ויטיב לבו ביראת ה'... ודע כי לולא שייצר האדם רע מנעוריו והומה אחר תאוות יתרון העושר והכבוד בעוה"ז, לא היה ראוי לו שידאג במה שלא קנה מן המותרות, רק שיבקש דבר המוכרח, כי מה שהוא מוכרח הקב"ה יזמנהו לידו יום ביום וכענין שכתוב בפרשת המן, 'ולקטו דבר יום ביומו' (שמות טז, ד) כי לא היה אפשר להם להצניע מן המן לזמן ידוע ואפילו מיום אחד למחרתו ומתוך שהיו בוטחים בהשי"ת, היה בזמנו להם יום יום".

"וכבר אנו רואים לעין בסדר העולם והנהגתו שהיא בחכמה נפלאה שהקב"ה מזמן לבריותיו וממציא להם דבר ההכרחי, ומה שהוא מוכרח יותר הוא מצוי יותר ומה שאינו מוכרח כ"כ, אינו מצוי כ"כ, כענין המרגליות ומיני אבנים יקרות שאינן מצויות כ"כ בעולם ואינן תחת יד כל אדם, לפי שאינן מוכרחות כ"כ, שהרי הבריות יכולים לחיות בלעדיהן, אבל המזון שהוא מוכרח יותר מן המרגליות, הוא יותר מצוי מן המרגליות, שהרי תמצא התבואה והמזון בשוקים וברחובות, במה שלא תמצא במרגליות. והמים שהם מוכרחים יותר מהמזון, שהרעב יכול אדם לסבול ב' וגי ימים ולא כן הצמא, כי אפילו זמן מועט לא יכול אדם לסבול, ע"כ המים מצויים יותר מן המזון, כי תמצאם בכל מקום במדינות ואפילו בדרכים. והאוויר שהוא יותר מוכרח מן המים, שהרי חשק הצמא יוכל אדם לסבול מיל אחד, או פרסה אחת, אבל בלי האוויר לא יוכל אדם ולא כל חי להתקיים אפילו רגע, על כן הלה מצוי יותר, שלא תמצא מקום ריק מן האוויר ואפילו במקום שהכותל עומד שם האוויר".

"מכאן נלמד שהדברים המוכרחים הם מצויים יותר בעולם, כי הקב"ה בחוכמתו הגדולה סידר את עולמו והזמין לבריותיו, וע"כ שאל יעקב הצדיק 'לחם לאכול ובגד ללבוש', שהוא הדבר מוכרח ושאל מידת ההסתפקות שהיא שאלת הצדיקים, ולא שאל המותרות, כי התורה מואסת בהן, עד שתמנע אותם ואפילו מן המלך, הוא שכתוב 'לא ירבה לו סוסים ולא ירבה נשים וכסף וזהב לא ירבה לו מאד' (דברים יז, טז)".

שלמה המלך אומר בספר משלי (ל, ז-ט): "שתים שאלתי מאתך אל תמנע ממני בטרם אמות, שוא ודבר כזב הרחק ממני ראש ועשר אל תתן לי, הטריפני לחם חוקי, פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלוהי". שלמה המלך מבקש "הטריפני לחם חוקי", דבר ההכרחי, לא עושר ולא עוני, הנה זאת בקשתו של מלך ישראל, רק מה שהנני צריך הבא לי ולא יותר מזה,

עיוני הלכה ומנהג

עוד בעניין ברכת הבנים בשבתות וימים טובים (ב)

במאמרנו בשבוע שעבר, עסקנו בהרחבה בסי"ד, בנידון כיצד מותר לאב לברך את בנו בנוסח שבו מברכים הכהנים בנשיאת כפים, הלא אסור לזר לישא כפיו. והבאנו דברי האומרים שאין האיסור אמור אלא במקום שנושא כפיו יחד עם כהנים אחרים. ודברי הרמ"א (ריש סימן קכ"ח) שכתב שאסור לזר לישא כפיו עם כהנים אחרים, מחמת דהוי ברכה לבטלה, ובמקום שאין בו ברכה, שרי. (כדביאר במשני"ב שם). ומאידך בשתי"ז (שם סי"ק ג') העלה שאין לזר לישא כפיו בכל גווני, ואף אם שומע הברכה מן הכהנים, וזה מחמת העשה דאתם ולא זר. ובמשני"ב (שם סי"ק ו') העלה שכן הסכמת האחרונים לאסור בכ"ז.

ובדברים הבאים נבאר את דעת רבינו הרמב"ם בזה ורבותינו הפוסקים בזה הלכה למעשה, ובשבע שלאחריו נעלה את דברי רבותינו כיצד נהגו בזה הלכה למעשה.

הנה יש לעיין, מה טעם רבינו הרמב"ם השמיט האי דינא הנזכר בתלמוד בהדיא, שזר אינו מברך ברכת כהנים. והוא פלא. וראה עוד במג"א שם סי"ק א' ובמח"ש"ש שם, ובהפלאה עמ"ס כתובות דף כ"ד ע"ב. וראה בנודע ביהודה בתשובה קמא חלק א' סימן ו' מה שכתב בזה.

ועכ"פ איך שיהיה, עולה מבואר שדעת הפוסקים האחרונים שאסור לזר לברך ברכת כהנים בין לבדו בין עם אחרים, ואף עובר בעשה על כך. ואינו משום ברכה לבטלה גרידא, אלא יש איסור בגוף הדבר, כאמור. ואם כך יש לעיין ולברר, אם מותר לאב לברך את בנו או הרב את תלמידו בנוסח ברכת הכהנים, או שמא יש לחוש בזה נמי משום האי עשה.

והנה בביאור הלכה (שם ד"ה דזר) כתב, ולכאורה לפי זה יש לתמוה על מנהג העולם שנוהגים לברך אחד לחברו, בין שהוא כהן בין שהוא זר, בעת שמלווה אותו בלשון "יברכך" וגו'. ואף שברכה זו נאמרת שלא בשעת התפילה, וידוע מה שאמרו בירושלמי לא מצינו נשיאת כפים בלא תפילה, אבל מכל מקום אין זה אלא תקנה דרבנן לברך בשעת התפילה, ומדאורייתא ברכת כהנים אינה תלויה דוקא בשעת התפילה, שהרי מצות תפילה גופה היא רק דרבנן. ואם כן, כיון שמן התורה יוצא ידי חובת ברכת כהנים בברכה בעלמא שלא בשעת תפילה, ועל זה אמרה תורה "אתם ולא זרים", היאך מותר לברך אחד לחברו בלשון זה.

ושם כתב ליישב את מנהג העולם בזה, ושמא מזה יש ראייה שמצוות צריכות כוונה (ולכל הפחות במצוות דאורייתא, מצוות צריכות כוונה, כמבואר בשו"ע סימן ס"ו), והואיל וכאן אינם מתכוונים לברכת כהנים, לפיכך אין בזה איסור. ועוד, משום שיש להם לסמוך על שיטת הב"ח שלדעתו דוקא בפריסת ידים ממש עובר הזר בעשה. (וראה במשני"ב שם סי"ק ג' שכתב שבפמ"ג מבואר שדעתו לאסור בכל גווני. וראה מה שכתב בזה בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"א סימן ח' אות ב'). זאת ועוד, שכיון שתיקנו רבנן שלא לישא כפים בלא תפילה, שוב מי שאומר פסוקים אלו של ברכת כהנים בלא תפילה, בין כהן בין ישראל, הוי כמכוון בפירוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים, ולכן שרי. עכ"תו"ד.

ובזית רענן על השתילי זיתים (שם) האריך בדבר, והעלה עוד טעמים להיתרא, וסיים, והעולה מכל האמור, מותר לישראל לברך את בנו ואת חברו וכיוצא בזה בברכת כהנים, ובפרט אם מתחיל לשימך אלהים וכו'. ומותר אפילו להניח שתי ידיו על ראש המתברך, ויש שלא התירו אלא ביד אחת והיא יד ימין. ועיין לפאר הדור בשו"ת יחיה דעת (חלק ה' סימן י"ד) שהוכיח דשרי אפילו בשתי ידיו. וכן עיקר, וכן המנהג פשוט, כפי ששמעתי מפי מהר"ע בסיס צ"ל [שליט"א], ומהר"פ קורח שליט"א. ע"כ.

לתגובות למדור זה, פנו למייל המערכת | המעוניינים לפרסם במדור זה - עיוני וביורוי הלכה ומנהג, יש לפנות אל מערכת הגיליון).

יחידי סגולה

ציצים ופרחים במשנת רבותינו

ויצא יעקב מבאר שבע (כ"ח, י').

הגאון רבינו יהודה גספאן זצ"ל בספרו 'פנים חדשות', עמד לבאר את השתלשלות ענייני הפרשה, יציאת יעקב, הליכתו לבית שם ועבר, חששותיו, ודיבורו עם ה'. וכה הם דבריו הנפלאים והמרתקים:

מתחילה יעקב יצא שמח וטוב לב מבית אביו, מצויד וטעון בברכות אביו יצחק ע"ה. והראיה שהיה שמח, שכן נאמר בו לשון "ויצא", השייכת על לשון שמחה, וכמו שנאמר באהרן: "וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בליבו", הרי שסמך לשון יציאה ללשון שמחה. אלא שאחר יציאתו, פגשו אליפז הרשע ולקח לו כל שהיה עמו. מכיון שאירע לו כן, חשש יעקב שמא אין בברכות שקיבל כלום, שהרי נלקח ממנו כל שהיה לו. כיון שראה יעקב עצמו בצער, הלך ונטמן בבית מדרשם של שם ועבר י"ד שנה, כדי להכין לעצמו צידה לדרך והכנה רוחנית, שהרי הוא כעת יוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ, ועוד שהולך הוא ללבן הרשע.

כיון שעברו י"ד שנה, הלך יעקב לחרן, ואז "ויפגע במקום", הלך יעקב להתבודד ולדבר עם ה' ולהתייעץ עמו על דבר נסיעתו זו, האם תצלח היא בידו אם לאו. אז קשר יעקב מחשבתו כלפי מעלה כנודע מדרכי הנבואה, ותחל רוח ה' לפעמו ואז הובטח על ענין השמירה שתהא לו מהש"ת בזמן נסיעתו. כיון שנתבשר יעקב על שמירתו, מיד נשאוהו רגליו וילך ארצה בני קדם. לביאור זה מביא הגר"י גספאן ראייה מדברי רבינו זכריה הרופא טביב זצ"ל בספרו מדרש החפץ שכתב: "וילן שם - מלמד שלן בעומקה של נבואה", עכ"ל. הרי שגם הוא פירש שיעקב התייחד עם ה' להנבא ולידע מה יהא עמו.

ויצא יעקב (כ"ח, י').

כתב הגאון רבינו יעיש קוריני זצ"ל בספרו 'מחמדי שמים' לדרוש את לשון הצער שבפסוק, וזו לשונו: ויצא - וי יצא, וי שיצא, היינו שמקומו של אותו צדיק צווח וי על שיצא הצדיק ממני, מפני שהשפע של אותו מקום חסור יחסר, והארת השכינה גם כן חסור תחסר, ולכן גבי יעקב כיון שיצא מבאר שבע כתיב ביה ויצא יעקב.

(מתוך 'שולחן מלכים', מאת הגאון רבי יוסף צברי שליט"א)

רשת בתי ההוראה
המאורות
לחידושי קודש תימן
בניסוח מלכותי יחיד

מוקד ההלכה הארצי

שעל ידי רשת בתי ההוראה
חייגו בכל עת: *8416
ישראל - 03-30-88-88-5
ארה"ב - 151-8613-0185
ניתן לשלוח שאלות במייל, ולקבלת העלון מדי שבוע בדוא"ל - שלחו ל:
sm08830222@gmail.com | או באמצעות
אתר המאורות: kav.meorot.net

לתרומות והקדשות לזיכוי הרבים
בארץ ובעולם - חייגו: 08-9302-302